

ASPECTE ALE RĂSCOALEI ȚĂRANILOR DIN 1907 ÎN JUDEȚUL VÎLCEA

Lector univ. ION GH. SENDRULESCU
FACULTATEA DE ISTORIE UNIV. BUCUREȘTI

În condițiile social-economice existente în România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea s-au ascutit contradicțiile sociale la sate și au izbucnit numeroase mișcări țărănești, care au culminat cu marea răscoală a țăranilor din 1907. Această puternică răscoală a cuprins aproape întreaga țară, însă gradul ei de intensitate n-a fost același în toate județele. Astfel, în județul Vîlcea intensitatea răscoalelor a fost mai mică, iar aria lor de răspîndire mai restrînsă. Despre aceste răscoale mi-am propus să vorbesc în comunicarea de față.

Este cunoscut că răscoala țăranilor din 1907 a fost generată de cauze multiple și în special de lipsa de pămînt, care își avea rădăcina în modul cum fuseseră înfăptuite și aplicate legiurile agrare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea în țara noastră. În județul Vîlcea exista însă o situație oarecum deosebită față de alte județe în privința repartizării suprafețelor arabile. Proprietatea mare, de peste 100 de ha. deținea în acest județ cel mai mic procent din toate județele Olteniei (6,26%), în timp ce suprafața gospodăriilor mici, pînă la 10 ha. însuma un procent de 73,39%.¹ Restul pămîntului aparținea proprietarilor care aveau între 10—100 de ha.²

Prin urmare, în județul Vîlcea era precumpănitoare mica proprietate, aceasta reprezentînd 3/4 din totalul suprafețelor arabile. Aceste proprietăți erau situate îndeosebi în regiunea deluroasă, iar proprietarii respectivi se ocupau cu pomicultura și viticultura și mai puțin cu cultura cerealelor.

Marile proprietăți de peste 100 ha. se aflau mai ales în sudul județului, cele mai multe fiind sub 200 de ha. În ajunul răscoalei din 1907 existau în județul Vîlcea 29 de moșii între 100—190 de ha. însumînd o întindere de 3.768 de ha. și numai 7 moșii între 200—499 de ha. totalizînd 2.075 de ha.

¹ *Răscoalele țărănești din 1907 în Oltenia, Craiova, 1957, p. 10—11.*

² *Ibidem*

Aceasta însemna mai mult de jumătate din suprafața ocupată de moșiile de peste 100 de ha.³

Localizarea moșilor mari, îndeosebi în partea de sud a județului, unde populația era mai deasă, oferea posibilitatea moșierilor și arendașilor să impună țăranilor cu pământ puțin, sau celor fără pământ, învoieli agricole deosebit de grele.

Ca și în alte județe, pământul deținut de țăranii vîlceni era de calitate inferioară în comparație cu acela al moșierilor.

Pe măsură ce relațiile de producție capitaliste se dezvoltau tot mai mult în agricultură s-a mărit și gradul de exploatare a țăranilor de către moșieri și arendași, mai ales pe moșiile din sudul județului, unde dijma — ca formă de exploatare feudală, se practica pe o scară mai mare. În comunele unde pământul era muncit în dijma exista și practica rușfeturilor (plocoanelor — nn.) mărimea lor variind de la caz la caz.

După calculule statistice efectuate în 1909, cînd se presupune că fuseseră luate între timp unele măsuri pentru ameliorarea situației țăranilor se constată totuși, că țăranii vîlceni care munceau pământul în dijma, nu erau în stare să-și asigure cele necesare traiului. Pe 25 de moșii din județul Vîlcea, cercetate în 1909, deficitul țăranilor dijmași era de 68,92 lei după producția locală la porumb și de 58,86 lei după cea pe județ. La grâu deficitul era ceva mai mic decît la porumb — respectiv 44,21 de lei și 12,22 lei.⁴

O altă cauză care a contribuit la înrăutățirea situației țăranilor vîlceni în ajunul răscoalei din 1907, a fost politica fiscală practică de burghezo-moșierime. Obligațiile fiscale ce reveneau țăranilor erau invers proporționale cu averea acestora. Astfel, în anul 1906 cînd a făcut pagube țăranilor și o secetă cumplită, venitul impozabil în lei era mai mare la gospodăriile țărănești decît la cele moșierești cu 48%, județul Vîlcea ocupînd în această privință locul al treilea între județele Olteniei, după Gorj și Mehedinți. În același timp, venitul anual al proprietății sub 10 ha. era foarte mic în comparație cu acela al proprietății peste 100 de ha. — respectiv 120 de lei față de 24.700 de lei.⁵ Aceste cifre nu arată pauperizarea gospodăriilor mici țărănești, în contrast cu cele moșierești, care obțineau venituri importante. De altfel, caracterul apăsător al politicii fiscale burghezo-moșierești a fost subliniat și de dr. G. D. Creangă, menționînd că „la recensămîntele fixate proprietatea țărănească totdeauna a fost mai greu impusă căci întinderea ei se poate ușor cuprinde, pe cînd la marea proprietate foarte ușor se pot ascunde — în lipsa unui cadastru — sute de hectare.⁶ Slaba productivitate a proprietății țărănești se datora după părerea dr. G. D. Creangă „lipsei de unelte perfecționate și de sămînță bună” precum și „lipsei de timp pentru socratul, culesul și sorînsul cerealelor”, din cauză că mai toți țăranii erau angajați să lucreze la moșieri

³ *Ibidem*, p. 12 și 14

⁴ *Anuarul statistic al României*, Imprimeria Statului, București, 1909, p. 306, vezi și *Răscoalele țărănești ...*, p. 20.

⁵ *Ibidem*, p. 217, vezi și *Răscoalele țărănești din 1907 ...* p. 21.

⁶ *Ibidem*, p. 205.

și arendași în virtutea învoielilor agricole, iar lor le rămânea timpul cel mai nefavorabil.⁷

Datorită cauzelor amintite pe scurt, flăcările răscoalei din 1907 s-au întins și în județul Vâlcea, în a doua jumătate a lunii martie. Într-o măsură oarecare izbucnirea răscoalei în acest județ a fost influențată și de răscoalele care au avut loc în unele comune din județele Romanați și Olt situate la granița vâlceană.

* * *

Primele agitații țăărănești au izbucnit în ziua de 14/26 martie 1907 în satul Călina, comuna Zevideni, împotriva arendașului Alexandru Ionescu, țăranii fiind instigați ohiar de învățătorul din localitate.⁸

În ziua următoare prefectura județului Vâlcea comunica ministerului de interne, Ionel I. C. Brătianu, că „... sînt temeri de răzvrătire în satul Bercești comuna Laloș în apropiere de Stirbey din județul Romanați unde s-au semnalat agitații în comuna Pietroaia-Oteteliș și în satul Dicuilești comuna Băbeni-Făurești”.⁹ Aceste temeri s-au transformat în realitate, țăranii din comuna Laloș dînd foc conacului moșierului Haralambie Davidescu. Prefectul județului Vâlcea, Al. Crăsnaru s-a deplasat la fața locului, însoțit de procurorul județean, pentru a ancheta situația.¹⁰ Știrea cu privire la izbucnirea răscoalei în comuna Laloș este consemnată și de protoereul județului Vâlcea, N. Răuț într-o dare de seamă înaintată la 22 mai 1907 episcopului Rîmnicului Noului Severin, Atanasie.¹¹ După acesta, răscoala izbucnise sub influența agitațiilor din județul Romanați. O ceată de romanățeni din satul Ciuturoaia au venit în dimineața de 14 martie stil vechi (n.n.) și după ce au făcut presiuni asupra țăranilor din satul Berbeșteni, comuna Laloș, i-au luat cu ei pentru a incendia, distruge și jefui conacele moșierilor, așa cum făcuseră cu o zi înainte în județul Romanați.¹² Numărul țăranilor răsculați în comuna Laloș a crescut repede, ajungînd la 500¹³—600¹⁴.

După ce răsculații au incendiat conacul moșierului Haralambie Davidescu, au jefuit conacul și acareturile generalului Gh. Angelescu și pe acelea ale moșierului Ghiță Tencovici. Apoi au dat foc caselor căpitanului Teodorini Stai-covici și i-au distrus două magazine cu cereale, cauzîndu-i o pagubă de 40—50.000 de lei.¹⁵

⁷ *Răscoalele țăărănești din 1907 în Oltenia*, p. 22.

⁸ *Adevărul*, anul XIX (1907) nr. 6307 din 15 martie p. 3; vezi și *Voința națională*, anul XXIV (1907) nr. 6543, din 16/29 martie, p. 3. *Documente și mărturii pentru Istoria României. Răscoala țăranilor din 1907*, sub redacția lui Mihaile Roller, Editura de Stat, 1948, vol. I, p. 724.

⁹ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I, p. 725.

¹⁰ *I d e m*.

¹¹ *Scurtă dare de seamă asupra răscoalelor țăărănești și a dezastrelor făcute*, în *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, publicat de V. Ion, Ed. de stat, 1949, p. 483—485.

¹² *I d e m*, p. 483.

¹³ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I, p. 727.

¹⁴ *Răscoalele țăărănești din 1907 în Oltenia*, p. 55.

¹⁵ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I, p. 727 și vol II p. 483.

Subprefectul plășii Oltețu de jos, Ilie Pleșoianu, aflându-se în comuna Laloș, pentru potolirea răscoalei, a fost luat cu forța de țărani răsculați care pleaseră să incendieze conaoul moșierului Haralambie Davidescu. O femeie care se afla în fruntea acestora, Maria Tănăsioiu, i-a dat subprefectului un topor și l-a invitat să-i ajute pe țărani. Acesta refuzând, a fost pălmuit de Maria Tănăsioiu și arțit cu forța în curtea moșierului.¹⁶

Amploarea luată de răscoală în comuna Laloș și teama că ea se va extinde și în alte comune, a determinat autoritățile județului în frunte cu prefectul Al. Crăsnaru, procurorul Zelescovici și protoereul Răuț să plece spre locurile de revoltă, însoțiți de 600 de soldați din Regimentul 2. Dorobanți din R. Vlcea și escadronul 1 de cavalerie, împreună cu ofițerii din garnizoană.¹⁷ Ajungând în comuna Laloș, detașamentul de represiune a fost nevoit „să dea două atacuri împotriva țăranilor pentru a le înfrânge rezistența”.¹⁸

După informațiile protoereului Răuț au căzut în timpul celor două atacuri 6 morți, iar 10 țărani au fost răniți.¹⁹ Numărul morților a fost însă mult mai mare.²⁰ Autoritățile au arestat apoi 214 țărani, cei mai mulți dintre aceștia fiind torturați în mod barbar de către organele de represiune, iar 9 țărani din cei arestați au fost bătuți pînă la schilodire.²¹

Recunoscînd comportarea neomenoasă a armatei față de răsculați protoereul Răuț arăta că aceștia „au îndurat de la armată chinuri închiziționale și schingiuri barbare”.²² Învățătorului Ilie Stoenescu din comuna Laloș, învinuit de instigare și participare la răscoală, i s-a deschis acțiune publică.²³

În timpul și după represiunea răscoalei care a avut loc în această comună jandarmii au comis acte bestiale împotriva țăranilor, batjocorind fete și femei ale celor răsculați.²⁴ Maria Tănăsioiu, care se afla în fruntea răscoalei a fost condamnată la ani grei de temniță.²⁵

Cam în același timp cu răscoala din comuna Laloș au izbucnit agitații țărănești și în alte comune din județul Vlcea. Astfel, în satele din jurul orașului Drăgășani au avut loc agitații sub influența țăranilor din comuna Dimitrești, județul Olt, care incendiască proprietatea moșierului Paul Lazăr, fost senator.²⁶

O parte din locuitorii comunci Fișcălia, de pe valea Oltului, s-au declarat solidari cu devastările pricinuite de țărani pe proprietatea moșierului Al. Iliescu, fruntaș al Partidului Național Liberal, din județul Olt și-au început

¹⁶ *Răscoalele țărănești din 1907 în Oltenia*, p. 73.

¹⁷ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I, p. 727.

¹⁸ *Tratatul de Istoria României*, macheta vol. V, Ed. Acad. P.P.R. București 1964, p. 578.

¹⁹ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, p. 484.

²⁰ Mihail Roller spune că au fost omorâți peste 150 de săteni (*Istoria R.O.R.*, manual pentru învățămîntul mediu, Editura de Stat didactică și pedagogică, 1952, p. 469).

²¹ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, p. 484.

²² *Ibidem*, pag. 480.

²³ *Ibidem*, p. 485.

²⁴ *Răscoalele țărănești din 1907 în Oltenia*, p. 112.

²⁵ *Ibidem* p. 108.

²⁶ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I, p. 726 vezi și „Adevărul” anul XIX (1907) nr. 6308 din 6 martie, p. 2.

să se agite și ei.²⁷ Împotriva lor a fost trimisă o campanie de infanterie și un escadron de cavalerie sub comanda locotenentului Șendrea, care a reușit să potolească agitația.²⁸

Țăranii din comuna Băbeni-Făurești au incendiat și jefuit conacul moșierului Bîrzescu, o magazie cu grâu și i-au distrus uneltele agricole.²⁹ Apoi au dat foc conacului moșierului Corneliu Băbeanu. Până la urmă capii răsculaților au fost arestați și supuși judecății.³⁰

Un început de răscoală a avut loc și în comuna Rămeșii, unde țăranii au incendiat conacul proprietarului Alexandru Ionescu. Intervenind însă un detașament militar, comandat de locotenentul Ciulei, răscoala a fost repede înfrântă, soldându-se cu 2 răniți și 41 de arstați.³¹

Spre sfârșitul lunii martie 1907 s-au răscolat și țăranii din satul Tighina, comuna Voicesii. Ei au bătut pe administratorul moșiei din localitate și s-au îndreptat spre ocolul silvic, pentru a incendia conacul căpitanului Melinescu.³² Acesta fiind avizat, i-a urmărit cu focuri de armă și prinzînd 24 de răsculați i-a legat și i-a dus la Drăgășani.³³

În același timp, vreo 20 de țigani din comuna Crețeni, după ce au amenințat pe primar, au încercat să incendieze conacul moșierului Crețeanu, dar au fost respinși de garda acestuia.³⁴

În ziua de 18/30 martie 1907 țăranii din satul Pojogi, comuna Stroești înarmați cu securi, cu sape ori cu coase au înconjurat conacul moșierului Sordoni și l-au devastat, dărîmînd o parte din acoperiș, coșurile, ferestrele, ușile și mobilierul. Apoi țăranii au spart hambarele și magazinele moșierului. Ura țăranilor împotriva moșierului era determinată de comportarea neomenească a acestuia, obligîndu-i să muncească în condiții foarte grele și sub biciul ispravnicului Lăbău.³⁵ Răzvrătirea țăranilor a fost înfrîntă de o secție de soldați, care a arestat 14 capi ai revoltei, iar pe unul din aceștia l-a împușcat sub pretext că voia să lovească pe sergent. În timpul ciocnirii cu soldații 4 țărani au fost răniți.³⁶

Cu cîteva zile mai înainte, 100 de țărani din comuna Horezu-Romani, instigați la revoltă de dascălul bisericesc Ion Georgescu s-au îndreptat spre ocolul silvic Horezu și au cerut șefului de ocol „să le dea pămînt din moșia statului”. Intervenind inspectorul comunal țăranii răzvrățiți s-au retras, iar cel care-i instigase, Ion Georgescu, după ce s-a ascuns cîteva zile prin păduri, a fost prins și trimis de către autorități parchetului de pe lângă tribunalul local.³⁷

²⁷ Ibidem, p. 728.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, vol. II, p. 483.

³⁰ Ibidem, p. 729 vol. I.

³¹ Ibidem, p. 729.

³² Ibidem, vol. I, p. 730.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem, p. 731, vezi și „Secera și ciocanul”, anul VII, (1957) nr. 897 din 9 martie.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907, vol. I, p. 733.

³⁷ „Adevărul” anul XIX (1907) nr. 6309 din 17 martie p. 2.

Cam în același timp s-au răzvrătit și țăranii din comuna Rămești, împotriva moșierului Al. Ionescu, incendiindu-i conacul. Primarul comunei a fugit de frica țăranilor.³⁸

La începutul lui aprilie stil vechi, au avut loc agitații ale țăranilor din comuna Oteteliș contra arendașului, pe motiv că „învoielile sînt grele și că moșia n-a fost arendată obștii”. Prefectul județului Al. Crăsnaru s-a deplasat în două rînduri în această comună pentru a-i liniști pe țărani și a mijloci împăcarea lor cu arendașul.³⁹

Agitații ale țăranilor împotriva proprietarilor au fost semnalate și în partea de nord a județului Vîlcea, însă în număr mai mic. Printre acestea amintim pe cea din comuna Muierasca de Sus, împotriva moșierului Petre Seltea,⁴⁰ potolită însă de preotul N. Marinescu.⁴¹ Deasemenea, menționăm agitația țăranilor din comuna Brezoiu, Tăngulețu, de pe valea Lotrului.⁴²

Din cele arătate reiese că răscoala din 1907 în județul Vîlcea a fost mai slabă decît în alte județe. Cu excepția cîtorva localități și în special comuna Laloș, unde răscoala a atins maximum de intensitate, în rest sînt numai frămîntări și agitații împotriva proprietarilor și a arendașilor. Cu toate acestea, autoritățile județene de teama răscoalei au luat măsuri pentru a întări paza orașelor R. Vîlcea și Drăgășani.

Slaba extindere a răscoalei în județul Vîlcea, în comparație cu județele din sudul Olteniei sau cu unele județe din cîmpia Munteniei, se datorează în primul rînd preponderenței proprietății pînă la 10 ha. în acest județ.

În al doilea rînd, amintim activitatea de propagandă împotriva răscoalei desfășurată de unii preoți și învățători, în urma circulării date de Spinu C. Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice la 15/28. martie 1907 și semnată de conducătorii bisericii ortodoxe.⁴³ În această circulară preoții și învățătorii erau îndrumați să deschidă mintea sătenilor și să-i facă să înțeleagă „că nu trebuie să asculte de șoaptele ticăloșilor care îi îndeamnă la rău”.⁴⁴ Ei trebuiau să spună țăranilor că s-au luat măsuri să se ușureze mult învoielile agricole, să se înlătore camăta de la sate, să fie ajutați sătenii cînd vor găsi pămînt de cumpărat sau de luat în arendă, iar moșiile Statului și ale stabilimentelor publice să fie muncite și arendate numai de săteni.⁴⁵ Numeroși preoți din județ au respectat indicațiile date prin această circulară și protoereul județului Vîlcea, N. Răuț, menționează în darea de seamă adresată episcopului Atanasie, contribuția acestora la potolirea răscoalei, dînd și exemple concrete. În același timp el arată că au fost și unii preoți care n-au

³⁸ *I b i d e m.* nr. 6324, din 8 aprilie, p. 2, vezi și *Doc. și mărturii ... Răscoala din 1907* vol. I. p. 732–733.

³⁹ „Adevărul” anul XIX (1907) n. 6324 din 1 aprilie, p. 2, vezi și *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. I. p. 732–733.

⁴⁰ *Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II. p. 484.

⁴¹ *I b i d e m.*

⁴² *I b i d e m.*, vol. I. p. 727

⁴³ *[Voința națională]* anul XXIV (1907), nr. 6553 (28. III.) 10. IV. p. 1.

⁴⁴ *I b i d e m.*

⁴⁵ *I b i d e m.*

dat ascultare circulației amintite, iar alții, (7 la număr) au fost arestați ca instigatori la răscoală.⁴⁶ Alături de aceștia se aflau și trei cîntăreți bisericești: Marin Popescu din comuna Băbeni-Iăurești, Ion Georgescu din Tg. Horezu și C. Pietraru din comuna Pietrari.⁴⁷ Cel de al doilea fiind acuzat ca instigator a fost condamnat la închisoare.

În al treilea rînd, o influență asupra țăranilor din județul Vâlcea în timpul răscoalei din 1907 a exercitat și Apelul guvernului din 26 martie, în care se promitea îmbunătățirea „soartei populației muncitoare, fără a jigni interesele legitime ale proprietarilor”.⁴⁸ Cu toate acestea, ridicarea la luptă a sute de țărani vîlceni acum aproape 6 decenii, pentru pămînt și o viață mai bună, face parte integrantă din marea răscoală, izbucnită în România în primăvara anului 1907, despre care V. I. Lenin spunea că „... a jucat același rol în ceea ce privește îmbunătățirea situației lor (a țăranilor (n.n.) ca revoluția din 1906—1907 în Rusia”.⁴⁹

Subliniind importanța acestei mari răscoale țărănești, tov. N. Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., arată că „Prin amploarea și intensitatea ei, prin revendicările exprimate de masele țăranilor ... a reliefat necesitatea acută a rezolvării problemei agrare în favoarea maselor largi ale țărănimii, a dezvăluit marile energii revoluționare ale țărănimii, reprezentînd una din paginile glorioase ale luptei sociale a poporului român”.⁵⁰

Evocînd în acest cadru festiv cîteva pagini din lupta dusă de țăranii vîlceni împotriva exploatării, cinstim memoria lor și vă îndemnăm pe această cale să cultivați mai departe tradițiile frumose ale istoriei vîlcene.

DES ASPECTS DE LA RÉVOLTE DES PAYSANS EN 1907 DANS LE DISTRICT VILCEA

(R É S U M É)

La révolte paysanne de 1907 éclatée au mois de mars au nord de la Moldavie, va bientôt s'étendre au pays entier.

Dans le département de Vâlcea les paysans pauvres, menant une vie misérable, se soulèvent contre les propriétaires de terres les fermiers.

Malgré la domination de la petite propriété, représentant en 3/4 de la terre arable, les domaines qui dépassaient 100 hectares d'étendue occupaient les terrains les plus productifs et étaient concentrés au sud du département.

⁴⁶ Doc. și mărturii ... Răscoala țăranilor din 1907, vol. II, p. 484.

⁴⁷ I d e m, pag. 484.

⁴⁸ „Voința națională”, anul XXIV (1907) nr. 6553, din 28. III. /10/IV., p. 1.

⁴⁹ V. I. L e n i n, *Texte din lucrările lui ... cu privire la România*, Ed. politică București, 1960, p. 31.

⁵⁰ N. C e a u ș e s c u, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Pd. politică, Buc. 1966, p. 19—20.

Ainsi les paysans sans terre étaient-ils obligés de travailler durement sur ces vastes domaines.

Cela a été une des causes de la révolte.

D'autre part la politique fiscale du régime exploiteur de bourgeois et des propriétaires fonciers imposait les paysans payer à un impôt qui dépassait de 48% celui d'un grand propriétaire.

En même temps le revenu d'une famille pauvre de paysans était de 120 lei en comparaison à celui de 24.700 lei réalisé par un propriétaire de terres.

Les premières émeutes ont éclaté dans le village de Călina, le 14/26 mars 1907 contre le fermier Alexandru Ionescu.

Les paysans ont été instigués par le maître d'école du village.

Peu à peu la révolte éclate aussi dans d'autres villages comme Laloș, Berbești, Făurești Rîmnești, Fișcălia etc.

Les paysans ont incendié les maisons de campagne des propriétaires de terres et ont dévasté les greniers (à céréales) et les dépôts d'aliments.

Les autorités se sont vengées cruellement. On fit venir des détachements militaires qui ouvrirent le feu pour réprimer la révolte. Beaucoup de paysans furent emprisonnés ou blessés.

On continua à faire une propagande hostile à la révolte, en se servant des prêtres et de certains instituteurs rétrogrades.

Dans le département de Vâlcea la révolte n'a pas connu une grande intensité mais elle n'a pas été inutile, contribuant ainsi à la lutte générale de la paysannerie.